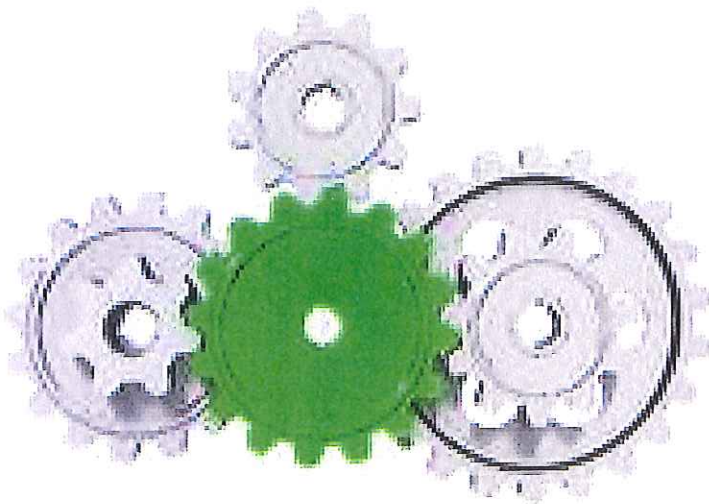

Verksamhetsutvecklingsprojekt

Slutrapport

Projekt Etik – Ledarskap – Lärande

2013-08-09

Iris Rosengren Larsson

Projektledare

Innehållsförteckning

Inledning	s. 3
Bakgrund	
Syfte	s. 4
Målgrupp	
Mål	
Måluppfyllelse av projektmål	s. 5
Organisation och ansvar	
Projektförlopp och metoder	
Resultat	s. 6
Kommentarer och slutord	

Inledning

I det här utvecklingsarbetet är *etik, ledarskap och lärande* centrala. Frågan är då vad dessa begrepp har med varandra att göra? Aktuell forskning visar att goda lärandemiljöer främjar elevernas möjlighet att nå målen (Bergmark, 2009; DeWit et al., 2000; Grosin, 2003; Perdue et al., 2009). I en tid när skolans kunskapsuppdrag betonas genom olika reformer finns med andra ord goda skäl att utveckla en syntes mellan den kunskapsinriktade skolan och den omsorgsinriktade skolan. I denna syntes framstår lärares ledarskap som centralt för att stimulera utveckling av lärande genom ett etiskt förhållningssätt.

Bakgrund

Lärare i den svenska skolan har många uppgifter: till exempel kan det handla om att hjälpa barn att utveckla sitt lärande inom olika områden, uppmuntra barn till att bli goda medmänniskor som bryr sig om dem de möter i världen, samt att utveckla sin yrkesprofession. Detta betonas i läroplanerna för för- och grundskolan – Lpfö 98 och Lpo 94.

Det ena uppdraget handlar om faktiska kunskaper inom olika ämnesområden och det andra uppdraget handlar mer om etik; förhållningssätt och bemötande. Det tredje uppdraget berör utveckling av lärarrollen och det gemensamma arbetet med att utveckla skolan. För att barn och ungdomar ska lära nya kunskaper och bli goda medmänniskor är det viktigt att dessa tre uppdrag inte skiljs åt. Hur kan lärare på ett medvetet sätt genom sitt ledarskap låta dessa tre uppgifter påverka varandra positivt? Hur kan ett etiskt förhållningssätt genom lärares ledarskap finnas med i förskola och skola på ett konkret sätt så att det leder till lärande för både barn och vuxna? Ett etiskt förhållningssätt kan påverka både den psykosociala och den fysiska miljön i förskolan och skolan, vilket avspeglar sig i: barn- och lärandesyn, hur vi möter varandra, undervisningsmetoder och arbetssätt, innehåll i undervisning och organisering av verksamhet.

I skollagen infördes 2007 nya bestämmelser (SFS 2007:378) för att ge förutsättningar för att skapa en förbättrad ordning, trygghet och studiero i skolan. Skolans huvuduppdrag är att ge alla elever en grund för framtida studier och yrkesliv. Lagtexten betonar både kunskaper och grundläggande värderingar som centrala för den goda grunden i skolan. För att eleverna ska utvecklas både kunskaps- och värdemässigt måste studiemiljön vara trygg och stimulerande - en plats dit både elever och personal känner lust att gå till skolan. Uppskattning och fokus på styrkor är viktiga delar för att utveckla en sådan lärandemiljö. En viktig uppgift för lärare är att hjälpa eleverna att utveckla ett empatiskt, respektfullt och uppskattande förhållningssätt till sig själv och andra. För att nå dit krävs ett systematiskt utvecklingsarbete i skolan där läraren ges en central roll.

I övergången från regelstyrning till målstyrning och en decentraliserad skola formulerades nya krav på lärarens kompetens. För att nå målen krävdes en helt ny lärarroll. Lärares kompetensutveckling vidgades under början av 2000-talet till att förutom ämneskunskaper även omfatta forskning, utvecklingsarbete eller annan verksamhetsutveckling av betydelse för skolan (prop. 1999/2000:135). Med detta markeras att lärarens kompetensutveckling inte, som tidigare, är lika med att utveckla ämneskompetensen. Genom förändring av lärarrollen såg man en möjlighet att lyckas förändra skolan. Lärares enskilda och kollektiva erfarenheter och kunskaper ses som viktiga för utformning av verksamheten. För att komma åt denna "osynliga yrkeskunskap" ses reflektion och dokumentation som kompetensutvecklande åtgärder. Läraren ska inte förmedla kunskap utan vara med och

producera ny kunskap i och om skolans utveckling. Här talar man om den professionella läraren och identifierar förändringar i tre punkter:

1. Läraren ska inte endast undervisa utan också reflektera och förändra verksamheten. Skolutveckling är en del av lärarens profession.
2. Läraren ska involvera eleverna i planering och utvärdering.
3. Läraren ska inte vara överförande och genomförande utan istället utveckla olika kompetenser hos eleven.

Den vidgade synen på lärares kompetensutveckling bekräftas och fördjupas i förslaget *En hållbar lärarutbildning* (SOU 2008:109) som bland annat betonar läraryrkets vetenskapliga grund.

Lärares uppfattning om sin kompetens är beroende av hur de ser på sitt uppdrag. En vidgad syn på den egna kompetensen innebär också en helhetsförståelse för lärares olika uppdrag.

Som en förstärkning av arbetet med de nationella intentionerna inom detta område tillförs på lokal nivå extra anslag av kommunfullmäktige i Piteå kommun, från och med 2009. Anslaget är avsett för att utveckla goda lärandemiljöer som stimulerar till hög måluppfyllelse hos elever.

Syfte

Utvecklingsarbetet "Etik, ledarskap och lärande" syftar till att utveckla och förändra det etiska förhållningssättet i förskola och skola för att därigenom främja elevernas lärande och möjligheter att nå målen.

Målgrupp

All pedagogisk personal inom förskola, grundskola, fritidshem och gymnasium.

Mål

Genom utvecklingsarbetet "Etik, ledarskap och lärande" vill vi uppnå följande målsättning:

- Att utveckla ett etiskt förhållningssätt i lärandet där man utgår från elevers styrkor.
- Att utveckla lärarens ledarskap genom självreflektion och kollegial reflektion.
- Att stärka lärarens kompetens att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap om hur etik och lärande samspelar.

Måluppfyllelse av projektmål

277 pedagoger har genomfört kursen "Ledarskap och förhållningssätt i klassrummet".
Varje kurs har utvärderats av deltagarna med sex stycken frågor (med skala 1-10).

1. Hur användbar är kursen i ditt arbete? (1=ej användbar, 10=mycket användbar)
2. Har kursen tillfört något nytt till din yrkesroll? (1=nej, inte alls, 10=ja, i högsta grad)
3. Har du använt tankar & idéer från kursen? (1=nej, inte alls, 10=ja, många gånger)
4. Känner du dig stärkt som ledare/lärare efter kursen? (1=nej, inte alls, 10=ja, i högsta grad)
5. Skriv en sammanfattande siffra som visar vad du tycker om kursens innehåll & upplägg.
(1=nej, inte alls, 10=mycket bra)
6. Hur väl motsvarade kursen dina förväntningar? (1=nej, inte alls, 10=mycket bra)

I överlag har skalpoängen legat på 8 och uppåt vilket tyder på god måluppfyllelse.

Kurserna har även innehållit moment där deltagarna fått träna på att sätta ord på sina reflektioner och sitt lärande. I dessa moment kan man följa en personlig utveckling av lärarens ledarskap och det gemensamma arbetet med att utveckla skolan.

Organisation och ansvar

Projektledare

Projektet startades av Kristina Hansson, utvecklingsledare och Ulrika Bergmark, universitetslektor. 2010 anställdes Iris Rosengren Larsson som projektledare på 20 %. Denna tjänst kom att ingå i kommunens satsning på "Utvecklingsstödjare" (lärare som i sin tjänst har i uppdrag att vara nära kärnverksamheten och i samarbete med eller på uppdrag av förskolechef eller rektor stödja utveckling i arbetslag). Utvecklingsstödjare har bl.a. en nyckelposition i implementeringen av nya reformer och bidrar därigenom till att skapa goda strukturer för förändringsarbete

Ledning

Lena Engström, områdeschef.

Projektförlopp och metoder

Projektet har bestått av flera delar:

Ledarskap och förhållningssätt i klassrummet

Från HT 2009 till VT 2013 har sammanlagt 20 st ledarskapskurser genomförts. Kursledare i början var Annika Nyman Alm och Ninna Kristiansen. HT 2009 gick 4 st pedagoger från Piteå kommun en instruktörskurs i ledarskap, så från VT 2010 så har kurserna genomförts i egen regi av Iris Rosengren Larsson, Christina Grönlund, Liss-Britt Risberg och Katarina Gedda.

Pedagogiska caféer

I genomsnitt har 3 pedagogiska caféer/läsår genomförts. Vid dessa tillfällen har kommunens pedagoger fått en möjlighet att träffas för inspiration, inhämtande av kunskap, gemensam reflektion och dialog. Här har utvecklingsstödjare fått möjlighet att presentera sitt projekt. Andra ämnen har varit erfarenhetsutbyte där Marianne Pettersson pratat om engelska i de lägre stadierna och värdegrund. Vid ett annat tillfälle samkördes ett pedagogiskt café med DKG (Delta Kappa Gamma – ett internationellt kvinnligt nätverk för pedagoger) och då kom författarna Ulrika Bergmark och Cathrine Kostenius som skrivit boken "Uppskattningens kraft – lärande, etik och hälsa"

Bokcirklar

Under VT 2013 har en bokcirkel ("Etik i pedagogiskt vardagsarbete" Jenny Gren) genomförts.

Utvecklingsprocesser

I samarbete med pedagogistan Ann-Sofi Gustafsson genomförde Pitholms rektorsområde en satsning, som döptes till "Ett steg vidare" som handlade om bemötande, etiskt förhållningssätt och hur de mötte framtiden. Senare när Ann-Sofi Gustafsson börjat jobba som förskolechef i Infjärden bidrog Iris Rosengren Larsson med en föreläsning om arbetsglädje och uppskattning.

Resultat

Närmare 300 pedagoger har gått kursen "Förhållningssätt och ledarskap i klassrummet" och detta har resulterat i enskilda pedagogers professionella utveckling. De har fått tid att reflektera, diskutera, prova nya metoder, ta del av forskning, fylla på sin "verktygslåda" och komma till nya insikter. Allt detta har ökat möjligheterna till att goda lärmiljöer utvecklats och att det i sin tur har lett till högre måluppfyllelse hos eleverna.

Ekonomiskt har detta projekt blivit billigare ju längre det löpt och detta beror på att i början anlidade vi externa kursledare ("Förhållningssätt och ledarskap i klassrummet") och de sista fem terminerna har vi i kommunen haft egna kursledare.

Resultaten av bokcirklar, utvecklingsprocesser och pedagogiska café'er har varit positiva men antalet deltagare få. Orsakerna till det låga antalet deltagare är nog pedagogernas arbetsbörda och i några få fall att rektorer ansett att deras skolor har nog.

Kommentarer och slutord

Projektledarens kommentarer

Det har varit en förmån och lärorikt att få vara med och utveckla och förändra det etiska förhållningssättet i kommunens skolor. Några exempel på värdefulla erfarenheter som jag gjort är: att följa olika processer i ett sånt här stort projekt, att möjligheter skapades för detta kompetensutvecklande projekt och att få ta del av enskilda pedagogers och arbetslagens utveckling.

Det jag är mindre nöjd med är att vi inte lyckades uppfylla kommunens beslut om att "All pedagogisk personal inom förskola, grundskola, fritidshem och gymnasium" skulle ta del av kursen "Ledarskap och förhållningssätt i klassrummet". Orsaken till detta är nog att olika personer tolkat beslutet på olika sätt. Jag hade också önskat att rektorerna använt mig som en resurs när det gäller frågor kring etik, ledarskap och lärande.

Slutord

Piteå kommun har länge satsat på skolutveckling, på olika sätt genom fortbildningar och projekt, och detta projekt är ett fint exempel på hur enkelt och billigt en kommun kan

- utveckla ett etiskt förhållningssätt i lärandet där man utgår från elevers styrkor.
- utveckla lärarens ledarskap genom självreflektion och kollegial reflektion.
- stärka lärarens kompetens att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap om hur etik och lärande samspelar.